

Sillwjk

Sillviks historik – från forntid till nutid

Följande not upptäcktes den 27 juli 1997, i samband med ommålning av snickerier i Jungfruburen med följande betydelse.

*Johan Erik Andersson har kört hem dessa dörrar från
Stockholms Skeppbro lördagen den 20 augusti 1898*

Sillvik, 1930-talen

Sillvik, 2019

Mälardalen och kransområdena kring Stockholm har bebotts sedan vikingatiden men fann sin begynnande expansion i och med herregodsens och säteriernas utbredning när Stockholm blev en betydande stad.

Hämtning av vatten vid
Mor Ottas Källa, 1944

Här följer en kort kronologi över Sillvik på ägare samlad av Erik Castegren i Botkyrka hembygdsbok:

<i>År</i>	<i>Ägare</i>
1540	Landbom Anders i Sillevikstorp
1552	Prins Eriks lärare Dionysius Beurreus, sedermera adlad, mördad 1567
1567	Margareta Beurreus, gift med amiralen Henrik Arvidsson. Den senare drunknad år 1578. Hovjunkaren Arvid Henriksson skrev sig till Sillvik, avled 1612.
1612	Hans änka Kirstin Persdotter (Silfversparre), sedermera deras son kaptenen Henrik Gyllenanckar, död 1626.
1626	Margareta Beurreus son i hennes senare gifte med Erland Johansson (Bååt): rikskammarrådet Peder Erlandsson Bååt övergav Sillvik för Wituna åt kapten Gyllenanckars son: ryttmäst. Arvid Gyllenanckar, stupad i slaget vid Jankow 1645.
1645	Återtog Peder Erlandsson gården som han år 1648 överlät.
1648	Bernhard von Rintelen, död 1651.
1651	Hans änka fru Helena Ille som sålde Sillvik till
1654	Nils Burenskiöld, som fick fasta på gården år 1656. Sålde sedan år
1667	Till kommissarien Henrik Thun, adlad Rosenström för 4500 rdr specie.
1670	Efter Rosenströms död 1670 innehades Sillvik av barnen och från dessa redicerades det med 1683 års ränta och anslogs till kanslistatens underhåll (till hovkansleren, sedermera friherren och greven Erik Lindskiöld på hans tjänst).
1691	Enligt kammarkolegi i brev den 27 december 1691 skulle Sillvik innehavas av Lindskiölds änka Elisabeth Cronström med säterifrihet mot räntans lösande enligt kronovärdering. Denna förmån miste hon emellertid.
1699	Vice presidenten Peter Franc, som sålde år
1704	Till greve Wellinck och sedan detta år har Sillvik lytt under Sturehovs säteri till vilket det år 1706 fått formligen inläggas.

Sillvik i festskrud i början av 1930-talet. Ur Hembygdsföreningens på Sillvik arkiv.

Efter ovan redogörelse kan man läsa följande i hembygdsboken:

Sillvik bebyggdes troligen redan på 1500-talets senare del som herremansbostad. Det nämndes som säteri i 1636 års jordebok. I början av 1700-talet hade gården ej säteribyggnad utan endast "eländiga bondehus". Det är möjligt att den gamla säteribyggnaden mot slutet av 1600-talet flyttats till Sturehov. Trädgård fanns vid gården åtminstone vid slutet av 1600-talet. Belägenheten för den gamla gårdens forna bebyggelse är mycket vacker. Gården låg på en kulle nära Mälaren. Ängarna omkring måste i synnerhet under våren och försommaren ha tjugat ögat med sin rika blomsterprakt.

Dionysius Beurreus ägde på sin tid Vällinge, bekom f. ö. år 1552 hela Salems socken i förläning.....

Den förmögne Henrik Rosenström startade kyrkobygget i Vällinge. Eftersom Rosenströms död år 1676 fortsattes bygget av hans svärson Lorens.

Hembygdsforskaren Erik Castegren skriver vidare:

Sillvik

½ mantal frälse, var under förra delen av 1500-talet ett torp, kallat Sillvikstorp, som tillhörde kronan. Ännu år 1540 var det obetydligt från jordbrukssynpunkt, eftersom dåvarande landbon, "Anders i Sillevikstorp" endast hade att presteras en ränta av 3 dagsverken till kronan.

År 1552, då prins Eriks lärare, Dionysius Beurres, erhöll Vällinge m m i Salems socken, fick han också Sillvik jämte en äng, kallad Stobbe äng, i stället för ett hemman i Hundhamra, som han tidigare innehaft. Förläningen bekräftades av Erik XIV år 1563.

Efter Beurres tragiska död 1567 övergick Sillvik till hans dotter Margareta. Hon var i sitt första äktenskap gift med amiralen Henrik Arvidsson (Gyllenanckar), som avled genom drunkning 1578. Hemmanet synes nu ha övergått till sonen, hovjunkaren Arvid Henriksson, som skrev sig till Sillvik.

Efter hans död 1612 övergick gården till änkan. Kirstin Persdotter (Silversparre?), och sedermera till deras son, kaptenen Henrik Gyllenanckar, död 1626. Denne hade någon tid före sin död pantsatt Sillvik till Stefan Lemnius till Hundhamra, men dennes fordran övertogs av Margareta Beurres son i hennes senare gifte med Erland Johansson (Bååt) till Fituna, rikskammarrådet Peder Erlandsson Bååt, som återgav Sillvik till kapten Gyllenanckars son, ryttmästare Arvid Gyllenanckar, "på det han må kunna utrusta sig och bi en man, sin släkt till ära, och att förtjäna sig så mycket, att han kunde betala Peder Erlandsson".

Då Gyllenanckar stupat i slaget vid Jankow 1645, återtog Peder Erlandsson gården, som han 1648 överlät till Bernhard von Rintelen, död 1651, och dennes fru Helena Ille, vilka redan 1638 fått del i densamma som pant för gjorda försträckningar. Som änka sålde Helena Ille Sillvik 1654 till Nils Burensköld, som fick fasta på gården 1656. Denne sålde den till kommissarien Henrik Thun, adlad Rosenström, för 4 500 riksdalen år 1667. Efter Rosenströms död 1670 innehades Sillvik av barnen, och från dessa reducerades det med 1683 års ränta och anslogs till kanslistatens underhåll (till hovkansleren, sedermera friherren och greven Erik Lindsköld på hans tjänst). Enligt kammarkollegii brev den 27 december 1691 skulle Sillvik innehavas av Lindskölds änka Elisabeth Cronström med säterifrihet mot räntans lösande enligt kronovärdering. Denna förmån miste hon emellertid, sedan vice presidenten Peter Franc tillbytt sig gården mot gammal frälse i Västmanland år 1699. Franc sålde Sillvik till greve Wellingk 1704, och sedan detta år har Sillvik lytt under Sturehovs säteri, till vilket det 1709 fått formligen inläggas.

Grannen Lundgren hämtar vatten till Sillvik, 1920-talet

Frida vid vävstolen, 1944

Från och med 1700-talets början vet man tämligen lite om Sillvik fram till 1870-talet. Då kom släkten Reuterskjöld in i bilden. Följande finns att läsa i Lennart Reuterskjölds(1859-1944) memoarer:

Ryttmästare Lennart Reuterskjöld föddes den 28 september 1859 i Ulfåsa i Östergötland. Fadern, Adam Didrik Reuterskjöld född 1819, var kammarherre hos Drottning Josephina och gift med Charlotta Posse, född 1856, dotterdotter till Göta Kanals grundläggare Riksståthållare i Norge Greve Baltsar von Platen. Lennart Reuterskjölds barndom tillbringades i lugn avskildhet på Ulfåsa.

”Mor blev djupt religiös, detta i förening med en ovanligt utpräglad rättskänsla och plikttrogenhet, gjorde att vår uppfostran, vi voro sju syskon, bedrevs på ett sätt som nu för tiden säkerligen ej skulle kunna fattas, men som vi alla ej kunna vara nog tacksamma för. Riset sparades ej, och vi kunde vara förvissade om, att om någon var olydig eller narrades så kom det genast fram.

Klockan åtta ringdes till morgonbön, den hölls av far med en psalmvers före och efter sjungen efter orgelns toner.

Allt lekande var förbjudet på söndagarna. På juldagen fick man ej vidröra de leksaker vi fått på Julaften, men på Annandagen var det friare”.

1878 såldes Ulfåsa till Jorddrotten Axel Hermelin på Gripenberg. Adam Didrik Reuterskjöld fick i utbyte Sturehov vid Mälaren och som mellanavgift 300 000 kronor. Fyra stycken utgårdar till ett värde av mer än 150 000 kronor gingo ej med i köpet.

Sturehov hörde till Botkyrka socken i Södermanlands län och uppfördes omkring 1790. Sturehov är väl bevarat, med konstnärlig inredning. Det har bland annat ägts av den yngre Sturerätten och tillhör år 1900 Stockholms Stad.

Tillträdet av Sturehov skedde den 14 mars 1879. Sturehov gav familjen Reuterskjöld en god ersättning för Ulfåsa.

Den 12 februari 1880 avled Adam Didrik Reuterskjöld vid 61 års ålder. Modern ansåg sig i stånd att bo kvar på Sturehov även sedan barnen fått ut sina arv.

Sommaren 1891 var en mycket dålig sommar. Kallt och regnigt, men det oaktat vilade inga ledsamheter. Umgänget var livligt och festerna avlöste varandra på herrgårdarna i trakten av von Unges Mölltorp. Fru Mannerstråles Lagersberg, Greve Ridderstolpes Fiholm och norska

godsägaren Kammarherre Treschows Tidö. Det var alltid stor förplägnad och dansen gick med liv och lust inte alltid så lugnt då unga officerare voro mera lössläppta då.

I sammanhanget med bättre vägar mellan orterna finns en otrolig händelse. Det var stor fara för trampcyklar på den tiden de voro nya. Kommunalstämman i Botkyrka beslöt att ingå till länsstyrelsen med begäran att förbud skulle utfärdas för all cykling på länsvägen Stockholm – Södertälje.

Ifrån lönlös underlöjtnant blev Lennart Reuterskjöld 1882 förordnad till andra adjutant. Löneinkomsterna voro blygsamma, till exempel för en underlöjtnant 600 kronor om året + 120 kronor i tjänstgöringspengar. Mellan de korta repetitionsmötena fanns möjligheter till andra förtjänster främst jordbruk.

I augusti 1882 förlovade sig Lennart Reuterskjöld med sin syssling Ingegärd Posse. Hon var då 18 år och han 23 år gammal. Det blev en förlovningstid på nära ett och ett halvt år och bröllopet skulle stå i januari 1884.

Vid Sturehov fanns ingen förvaltarbostad och det ansågs inte att de unga skulle få bo i ena flygeln. Då beslöts att en ny byggnad skulle uppföras för deras räkning och utsågs den vackrast tänkbara plats, ungefär en kilometer från gården.

Platsen var en utarrenderad mindre gård Sillvik, med gamla traditioner från Erik den XIV:s tid, då hans lärare sedermera av honom mördade Dionysius Buraeus lär hava bott där. Gamla terrassen och en stengrund i trädgården buro vittne härom.

Från höjden där villan skulle byggas, hade man en härlig utsikt över Mälaren med Stockholmssund i fonden åt ena sidan och åt andra hållet gården med sina gårdar och förnämliga kastanjealléer.

Salongen på 1960-talet

Köksinteriör på Sillvik, 1927

Villan byggdes av trä enligt 1880-talets smak med torn och utsirningar. Den rymde 20 rum i två våningar och i vindsvåningen voro 5 stycken gästrum.

Villan är belägen strax väster om Sturehovs Slott. Byggnaden är ett bra exempel på panelarkitektur och schweitzerstilen och saknar motstycke i Botkyrka kommun.

Nuvarande Sillvik uppfördes 1884 – 1885 på en kulle 900 m väster om Sturehovs slott av Lennart Reuterskjöld. Kullen omgestaltades till en engelsk park med slingrande stigar och ett stort bestånd av bokträd. Till anläggningen hörde även en förrådsbyggnad, en fruktträdgård och en brygga vid Sillviken. Huset har tre våningar med tre verandor över varandra och i sydvästra hörnet märks ett torn som innehåller trapphuset. I byggnaden finns ett stort antal bevarade kakelugnar som dock inte i dagsläget fungerar. *Källa: Wikipedia*

En annan källa, Landsantikvarien i Stockholms län, beskrivet i juli 1972, berättar följande:

SILLVIK, Sturehov (1¹). Stg 5267, Botkyrka kommun i Stockholms län

Trävilla, brukad som feriehem, högt belägen på en med höga planterade lövträd bevuxen trädgårdstomt. Norr om byggnaden utbreder sig en stor gräsplan, åt nordost sluttar terrängen, som är kraftigt stenbunden, med i en vildbevuxen dal. Söder om villan finns lövträdsdungar samt några förvildade fruktträsanläggningar. En grusad uppfartsväg leder fram till entrén i husets sydvästgavel. Ett uthus är beläget strax sydväst om villan. Byggnaden uppfördes under 1800-talets slut av landshövding Lennart Reuterskiöld.

Trävilla. Två och en halv våning hög vilande på en delvis hög grund av tuktad sprängsten innehållande källare, Ytterväggarna består av liggande pärlspåntspanel målad i beige samt i övervåningen stående pärlspånt. Ett uddformigt våningsband skiljer de olika panelerna. Foder och lister är hållna i beige. Fönstren har losholtz och är rödbruna. Sadeltaket är täckt med rödmålad plåt. I takfallet finns fönsterkupor under sadeltaksfall. Befintliga skorstenar består av plåt. Under fönstren i andra våningen finns genombruten träornering. Fönsterfodrens överliggare är utformad som fronton vilande på rikt profilerade träkonsoler. Takfot och vindskivor är utformad med lövsågerier. I sydvästgaveln reser sig en tornutbyggnad i fyra våningars höjd under pulpettak bekrönt av en flaggstång. I västfasaden finns öppna verandor i tre våningars höjd försedda med rikt utsirade lövsågeridekorationer. i nordvästgaveln sitter ett burspråk uppburet av profilerade konsoler. Entrén är belägen i ett utskjutande trapphus i söder och nås på en hög trappa av tuktad sten. I östfasaden finns en förstutillbyggnad under sadeltak med gotiserande fönster.

Uthus. En våning högt vilande på stenplintar och låg grund. Väggarna är fodrade med spåntad panel. Sadeltak.

Hyresgäster: Kulturella ungdomsrörelsen i Stockholm.

Städdagar, 1927

Badliv, 1930-talet

En tredje källa, Bygdeband – Sveriges Hembygdsförbund – Lokalhistoria, skriver följande:

Fastigheten Sillwijk, i närheten av Sturehofs Slott, var en kort period ett eget säteri innan det upptogs under Sturehof 1704. Senare egen fastighet men jorden brukades under Sturehof.

En tradition säger att den husgrund som ligger strax öster om den nuvarande husbyggnaden är rester från detta 1600-tals säterihus.

Det hus som står där idag är unikt för Botkyrka. Det är det enda huset i Botkyrka som är byggt i schweizerstil. Den präglas av snickarglädje, torn och många utsmyckningar.

En grundtanke låg i färgsättningen. Huskroppen skulle ha en färg och lister, stolpar och husknutar en annan.

Huset byggdes under senare hälften av 1800-talet av Lennart Reuterskiöld.

Det närliggande Sturehov, som var den mer betydande herrgården förtjänar ett eget kapitel.

I Svenska folket genom tiderna/7 (1938/1939) – Den gustavianska kulturen, kan man läsa följande:

Sturehovs slott

Kring Stockholm uppväxte de mest karaktäristiska herrgårdar i gustaviansk stil, där man i fullständig tävlingslusta sökte överträffa varandra i moderniteter.

I Södermanland märkas sålunda Adelcrantz' nybyggnader vid Sparreholm och Sturehof, båda ännu till det yttre rätt rokokobetonade.

Utdrag ur Sturekrönikorna vilken är fortsättning av Karlskrönikan 1452 – 1520 vidare till 1868:

Sturehof herresäte i Botkyrka socken, Stockholms län, vid södra stranden av Mälaren,

3 km väster om Norsborg i samma socken, med afseende på läget ett av de mest framstående ställena vid Mälaren, bebyggt med ett tvåvåningsstenhus med två envåningsflyglar, uppförda på 1780-talet och inbäddade i en lummig park.

På Sturehovs nuvarande plats låg under medeltiden en by, Afrehulta, med fyra särskilda gårdar, hvilka förenades af den af Erik XIV's mördade riksmarsken grefve Svante Sture och bebyggdes af sonen riksrådet grefve Mauritz till säteri, hvarvid det nya namnet Sturehof torde ha börjat användas.

Efter sonsonens änka kom Sturehof 1654 genom testamente till riksmarsken J. Axelsson Oxenstierna, gift med en Sture, och tillhörde sedan 1661 medlemmar af släkterna Wrangel, Banér, Vellingk, von Höpken, Liljencrantz, Wahrendorff, Piper, Hermelin och Reuterskiöld samt inköptes 1900, då 458 har, för 252 800 kr af Stockholms stad för stadens vattenledning, men är utarrenderat.

Lennart Reuterskiöld, som uppförde nuvarande bebyggelse, finns omnämnd av Albin Hildebrand i Svenskt porträttgalleri(1913) med följande text:

Carl Lennart Adam Emanuel Reuterskiöld född den 28 september 1859 i Ekebyborna (Kyrkoarkiv, Födelsebok) församling i Östergötlands län, död den 12 juli 1944, var en svensk officer och ämbetsman.

Lennart Reuterskiöld var son till kammarherre Adam Didrick Reuterskiöld och dennes hustru grevinnan Charlotte Elisabeth Posse. Han gick ursprungligen den militära banan vid Livregementets Dragonkår, där han nådde ryttmästares grad 1898. Parallellt med det militära genomgick han lantbruksutbildning vid Ultuna 1883 och blev 1884 förvaltare på Sturehof. 1906 utsågs han till landshövding i Södermanlands län och blev 1909 ordförande i samma läns hushållningssällskap. Han invaldes som ledamot av Lantbruksakademien 1914. Han var landshövding i Södermanlands län fram till 1927.

Lennart Reuterskiöld var från 1884 gift med Ingegerd Posse.

Sillvik är en fastighet som uppfördes av Lennart Reuterskiöld på Sturehofs marker.

Sillvik, 1930-talet

Festligheter, 1930-talet

Finska gäster anlöper Fiskartorpet 1929

Sillvik, 1930-talet

Sillvik, 1939

Omkring år 1900 köpte Stockholm Stad Sturehov och därmed Sillvik. 1927 läts Kulturella Ungdomsrörelsen (KUR) hyra Sillvik fram till 2019 d.v.s. hela 92 år.

Första spadtagen för brunnsanläggningen, 1963

En underavdelning, Kulturella Ungdomsrörelsen Sommarhem Sillvik hade ansvaret för verksamheten tills 1984 då en ny avdelning startades, KUR's Hembygdsförening på Sillvik.

Sedan den 1:a april, 2019 hyrs Sillvik av Föreningen Sillviks Vänner.

Verandaliv, 1930-talet

Verandaliv, 1965

Urval av debiterings och uppbördslängder, Botkyrka 1878 t.o.m. 1925.

Sådana längder upprättades för att se hur många personer som bodde på respektive platser. Den kommunala avgiften var 50 öre för män och 25 för kvinnor.

1878

Sturehof: Friherre Axel Hermelin
Trädgårdsmästare Carl N. Broström
Sillwik Trädgårdsarrendator H. Dahlström

Skattskyldiga i hushållet

3 män 4 kvinnor
2 " 2 "
3 " 4 "

1882

Sturehof Grevinnan Reuterskiöld
Löjtnant K.Reuterskiöld
Sillwik Arrendator K.R. Broström
Grådal Arrendator K.H. Dahlström

12 män 14 kvinnor
1 "
2 " 3 "
2 " 2 "

1903

Sturehof Grevinnan Ch.Reuterskiöld
Ryttmästare L.Reuterskiöld
Sillwik Ingen uppgift
Grådal Torp. Fredrik Lundgren

11 män 14 kvinnor
2 " 5 "
2 " 2 "

1908

Sturehof Grevinnan Ch. Reuterskiöld
Sillwik Ingen uppgift
Grådal Torp Fredrik Lundgren

9 män 15 kvinnor
2 " 1 "

1913

Sturehof Arrendator Landshöfding L.Reuterskiöld
Löjtnant Johan Kuylenstjerna
Sillwik Ingen uppgift
Grådal Torp. Fredrik Lundgren

1 män 6 kvinnor
1 " 1 "

1925

Sturehof Agronom H.Carlsson
Barnhemsföreståndare Elsa H. Palmgren
Sillwik Ingen uppgift
Grådal Torp. Fredrik Lundgren

1 män 1 kvinnor
1 "
2 " 2 "

Där står vid fager Mälarvik
ett ensamt, gammalt hus,
som täljer svunnen romantik
vid skogens sakta sus.
Dess glanstid längesen förgått,
nu är det likt ett sagans slott
på vildgräsbundet grus.

(Sannokt diktat av Selma Schaurek)

Denna krönika över Sillviks historia har sammanställts av Cilla Adlercreutz, Ulf Doeser, Inger Högström och Bo Wannefors, medlemmar i Föreningen Sillviks Vänner. Den är resultatet av ett efterforskningsarbete som genomfördes under hösten 2019